

Arvoisa sosiaali- ja terveysvaliokunta,

Trasek ry:n puolesta kiitän mahdollisuudesta kommentoida vielä jälkikäteen perjantaista keskustelua, kun tilaisuuden aikaraja ei antanut siihen mahdollisuutta.

Keskustelusta merkittävä aika kului vankiloiden turvallisuutta pohtiessa. Tilaisuudessa esitettiin väitteitä siitä, että nykyistä nopeampi juridinen vahvistaminen mahdollistaisi miesvankien siirtymisen naisvankiloihin aiheuttamaan uhkaa naisvangeille. Tietenkin turvallisuuteen liittyvät kysymykset täytyy ottaa tosissaan ja miettiä niitä kaikkien kannalta. Tässä työryhmä onkin tehnyt erittäin kattavaa työtä ja tästä syystä lakiesityksessä nimenomaan ehdotetaan mahdollisuutta poiketa sukupuolen mukaan tehtävästä osastosijoittelusta, jos se on välttämätöntä vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Näin ollen tämä kysymys on jo tutkittu työryhmän toimesta ja mahdollisuus väärinkäytöksiin on tilkitty ehdotuksessa (sivu 103).

Tämän lisäksi pyydän ottamaan huomioon, että Tapio Puolimatkan väitteet siitä, että miesvangit joukolla vaihtaisivat sukupuolimerkintäänsä päästäkseen naisten osastoille, eivät näytä pitävän paikkaansa. Skotlannissa vuonna 2021 tehty tutkimus cisnaisten kokemuksista osastoilla, joissa heidän kanssaan oli sijoitettuna transnaisia, ei todettu sijoittelusta aiheutuneen konkreettisia ongelmia (<https://academic.oup.com/bjc/article/62/4/1000/6370239>).

Tilaisuudessa esitettiin huolta laajemminkin naisten tilojen turvallisuudesta. Vaikka miesten osuus rikosten tekijöinä on moninkertainen naisiin verrattuna, voivat myös naiset olla uhka toisille ihmisille, mistä syystä on yleisesti hyväksytty toimintamalli, että häiritsevästi käyttäytyvä ihminen poistetaan tilasta sukupuolesta riippumatta, ja myös rikoslain salakatselu- ja seksuaalirikossäännökset on kirjoitettu sukupuolineutraaleiksi. Työryhmän lakiesityksessä todetaan seuraavaa: "Suomessa on voimassa hyvin vähän sääntelyä naisille ja miehille erillisistä tiloista. Vankeus- ja tutkintavankeuslakia sekä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia lukuun ottamatta Suomessa on voimassa vain yksittäisiä säädöksiä, joissa säädetään erillisten tilojen tarjoamisesta naisille ja miehille. Pääsyä kyseisiin tiloihin ei kuitenkaan säännellä, eikä yksittäisen henkilön oikeudellinen sukupuoli siten vaikuta tiloihin pääsyyn."

Toinen hälyttävä väite keskustelussa oli, että transsukupuolisuus olisi nuorten keskuudessa trendi ja yleinen väylä yrittää ratkaista muista syistä johtuvaa ahdistusta ym. Tämän vuoden elokuussa TAYS:in edustaja raportoi, että nuorten yksikköön tulee noin 100 lähetettä vuodessa. Sata nuorta on hyvin pieni ryhmä, eikä täten ole realistista esittää transsukupuolisuutta trendinä tai yleisenä väylänä. Tämä narratiivi on yleinen transoikeuksia vastustavilla tahoilla, mutta on todettu perättömäksi

(https://www.florenceashley.com/uploads/1/2/4/4/124439164/ashley_a_critical_commentary_on_rapid-onset_gender_dysphoria.pdf). Riittakerttu Kaltiala itse totesi, että sukupuoli-identiteetti tuntuu olevan pysyvä erityisesti niillä, joilla se on näyttäytynyt jo lapsuudesta asti. Transnuorten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden vuoksi olisi ehdottoman tärkeää taata heille kasvurauha, eli suojata heitä syrjinnältä ja taata mahdollisuus juridiseen vahvistamiseen.

Kaltialan esittämä väite siitä, että suurin osa sukupuoliristiriitaa ilmentävistä nuorista palaisi syntymässä merkittyyn sukupuoleen, perustuu vanhaan tutkimukseen, joka on sittemmin osoitettu huonosti toteutetuksi ja tulkituksi ja siksi kumottu.

(<https://link.springer.com/article/10.1007/s10508-019-1453-2>)

Murrosiän viivästyshoitojen suhteen tuore hollantilaistutkimus totesi, että 98% niistä 720 henkilöstä, jotka olivat saaneet murrosiän vaikutuksia vähentäviä blokkerihoitoja, jatkoi seurantavaiheessa hormonikorvaushoitoon, eli sukupuoli-identiteetin voidaan katsoa heillä oleen pysyvä.

(https://www.researchgate.net/publication/364627159_Continuation_of_gender-affirming_hormones_in_transgender_people_starting_puberty_suppression_in_adolescence_a_cohort_study_in_the_Netherlands)

Myös tuore espanjalaistutkimus toteaa, että tutkituista 140 nuoresta 97,6% oli vielä seurantavaiheessakin transsukupuolisia.

(<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1888989122000283>)

Vaikka peruminen olisikin merkittävästi nykyistä yleisempää, hoidon ja hoitamatta jättämisen suhteelliset haitat ovat kovin erilaisia. Siksi keskustelu siitä, kuinka suuri osa palaa syntymässä määritettyyn sukupuoleen, ei ole hoitopäätösten kannalta relevantti.

(<https://psycnet.apa.org/record/2021-80256-001>)

Nykyinen kansainvälinen hoitosuositus (WPATH Standards of Care v. 8) lähtee siitä, että niin trans- kuin cissukupuolisenkin nuoren identiteettikehitystä edistää parhaiten se, että lähiympäristö, mukaan lukien koulut ja muu yhteiskunta, tukevat sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolien etsinnässä. Se, että etunimen ja henkilöasiakirjoissa näkyvän sukupuolimerkinnän voi tarvittaessa muuttaa, on osa tätä.

Epäselvyyksien välttämiseksi vielä korostan, että lakiesitys ei nykyisellään ehdota juridista vahvistamista alle 18-vuotiaille, vaikka työryhmä onkin tekstissään tuonut kattavasti esiin sen hyödyt. Juridinen vahvistaminen on vaikutuksiltaan hyvin rajallinen; merkittävä vaikutus sillä on ainoastaan yksilön hyvinvointiin, turvallisuuteen ja yksityisyydensuojaan. Juridinen vahvistaminen olisi tarvittaessa täysin mahdollista myös purkaa ilman varsinaisia pysyviä seurauksia.

Kolmas väite, jonka haluan oikaista oli, että vanhemmuusnimikkeen vaihtaminen aiheuttaisi tilanteen, jossa lapsen täytyisi pitää salaisuuksia vanhempien puolesta ja siitä koituisi hänelle haittaa. Tähänkin aiheeseen löytyy lakiesityksestä kattavasti tutkimustietoa (sivu 69) ja

esityksessä ilmenee, ettei muutoksesta nähdä koituvan lapsille haittaa. Päinvastoin, esityksessä todetaan: "Sillä, että vanhempi voi halutessaan muuttaa vanhemmuusnimikkeensä sukupuolen vahvistamisen yhteydessä tai sen jälkeen, voidaan kuitenkin arvioida parantavan myös lapsen yksityiselämän suojaa, kun vanhemman transtausta ei ilmene hänen hoitaessaan lapsen päivittäisiä asioita."

Neljäs harhaanjohtava väite liittyi mahdollisuuteen hankkia hormonivalmisteita tai rintakehäkirurgiaa transpolien ohi. Tämä väite oli perusteluiltaan epäselvä, mutta haluan kuitenkin tuoda valiokunnan tietoon, että nykyisellään nämä samat asiat ovat mahdollisia. Uudistuksella ei ole väitettyjä vaikutuksia, koska uudistus ei vaikuta hoidon saatavuuteen vaan ainoastaan juridisiin merkintöihin.

Toivottavasti nämä tarkennukset selventävät todellista tilannetta nykyisellään ja uudistuksen realistisia vaikutuksia. Vastaamme mielellämme kysymyksiin, jos sellaisia nousee esiin.

Helsingissä 5.12.22

Kasper Kivistö
Puheenjohtaja, Trasek ry